EFTA-DOMSTOLENS DOM
19. februar 2026*

(Direktiv 2008/104/EF – Arbeidsrett – Bemanningsforetak – Homogenitet – Gjensidighet – EØS-avtalens anvendelse på petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel – Sjøfolk)

I sak E-6/25,

ANMODNING til EFTA-domstolen etter artikkel 34 i Avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol fra Norges Høyesterett i saken mellom

Saga Subsea AS

og

Akselsen og Granlund,

avsier EFTA-DOMSTOLEN,

sammensatt av: Páll Hreinsson, president (saksforberedende dommer), og dommerne Bernd Hammermann og Michael Reiertsen,

justissekretær: Ólafur Jóhannes Einarsson,

etter å ha tatt i betraktning de skriftlige innleggene inngitt på vegne av:

- Saga Subsea AS («Saga Subsea»), representert ved advokat Thor Harald Eike,

- Øyvind Akselsen og Simen Granlund, representert ved advokatene Bjørn Inge Waage og Edvard Bakke,

- den norske stat, representert ved Ida Thue, som partsrepresentant,

* Språket i anmodningen om rådgivende uttalelse: norsk. Engelske oversettelser av nasjonale bestemmelser er uoffisielle og er basert på oversettelsene i sakens dokumenter.

- EFTAs overvåkingsorgan («ESA»), representert ved Ewa Gromnicka, Kyrre Isaksen og Melpo-Menie Joséphidès, som partsrepresentanter, og

- Europakommisjonen («Kommisjonen»), representert ved Donatella Recchia og Freya van Schaik, som partsrepresentanter,

og etter å ha hørt muntlige innlegg fra Saga Subsea, representert ved Thor Harald Eike; Akselsen og Granlund, representert ved Bjørn Inge Waage og Edvard Bakke; den norske stat, representert ved Ida Thue; ESA, representert ved Ewa Gromnicka og Kyrre Isaksen; og Kommisjonen, representert ved Freya van Schaik og Corneliu Hödlmayr, som partsrepresentant, i rettsmøtet 10. september 2025,

slik

D O M

I INNLEDNING

1 Denne anmodningen om rådgivende uttalelse gjelder spørsmålet om direktiv 2008/104/EF om vikararbeid får anvendelse på ansatte i et bemanningsforetak som er hjemmehørende i Norge, i den perioden de er utleid til arbeid for et brukerforetak som også er hjemmehørende i denne EØS-staten, om bord på et fartøy i forbindelse med petroleumsvirksomhet på Norges kontinentalsokkel.

2 Anmodningen er fremsatt i en sak for Norges Høyesterett mellom Saga Subsea og saksøkerne i første instans, Akselsen og Granlund (samlet omtalt som «saksøkerne»), vedrørende krav om etterbetaling av lønn.

II RETTSLIG BAKGRUNN

EØS-rett

3 Andre, fjerde og femtende avsnitt i fortalen til Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde («EØS» eller «EØS-avtalen») lyder:

> *SOM BEKREFTER den betydelige vekt de tillegger de særlige forbindelser mellom De europeiske fellesskap, deres medlemsstater og EFTA-statene, forbindelser som har sitt grunnlag i nærhet, tradisjonelle felles verdier og europeisk identitet,*
>
> *SOM TAR I BETRAKTNING at formålet er å opprette et dynamisk og ensartet Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde, som er grunnlagt på felles regler og like konkurransevilkår, som har tilstrekkelige håndhevelsesmidler, også på domstolsplan, og som er oppnådd på grunnlag av likhet og gjensidighet og en samlet balanse av fordeler, rettigheter og forpliktelser for avtalepartene,*

SOM TAR I BETRAKTNING at avtalepartenes formål, med full respekt for domstolenes uavhengighet, er å nå frem til og opprettholde en lik fortolkning og anvendelse av denne avtale og de bestemmelser i Fellesskapets regelverk som i det vesentlige er gjengitt i denne avtale, og å nå frem til lik behandling av enkeltpersoner og markedsdeltagere med hensyn til de fire friheter og konkurransevilkårene,

4 EØS-avtalen artikkel 1 lyder:

1. Formålet med denne assosieringsavtale er å fremme en vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene, med like konkurransevilkår og overholdelse av de samme regler, med sikte på å opprette et ensartet Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde, heretter kalt EØS.

2. For å nå de mål som er satt i nr. 1, skal samarbeidet i samsvar med bestemmelsene i avtalen omfatte:

a. fritt varebytte,

b. fri bevegelighet for personer,

c. fri bevegelighet for tjenester,

d. fri bevegelighet for kapital,

e. opprettelse av et system som sikrer at konkurransen ikke vris, og at reglene overholdes på samme måte, og

f. nærmere samarbeid på andre områder, slik som forskning og utvikling, miljø, utdannelse og sosialpolitikk.

5 EØS-avtalen artikkel 2 lyder i utdrag:

I denne avtalen menes med

[...]

b. «EFTA-stater»: Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge,

c. «avtaleparter», når det gjelder Felleskapet og EFs medlemstater: Felleskapet og EFs medlemstater, eller Felleskapet eller EFs medlemsstater. Betydningen som skal legges i betegnelsen i det enkelte tilfelle, må utledes fra de aktuelle bestemmelser i denne avtale og fra den myndighet som er tillagt henholdsvis Felleskapet og EFs medlemsstater slik den fremgår av Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap.

[…]

6 EØS-avtalen artikkel 3 lyder:

> *Avtalepartene skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne avtale.*
>
> *De skal avholde seg fra alle tiltak som kan sette virkeliggjøringen av denne avtales mål i fare.*
>
> *De skal videre lette samarbeidet innen rammen av denne avtale.*

7 EØS-avtalen artikkel 126 lyder:

> *1. Denne avtale skal anvendes på de territorier hvor Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap anvendes på de vilkår som er fastsatt i den nevnte traktat, og på Islands, Fyrstedømmet Liechtensteins og Kongeriket Norges territorium.*
>
> *2. Uten hensyn til nr. 1 skal denne avtale ikke gjelde for Åland. Ved en erklæring som – samtidig med at denne avtale ratifiseres – deponeres hos depositaren, som skal oversende en bekreftet kopi til avtalepartene, kan Finlands regjering meddele at denne avtale skal gjelde for Åland på de samme vilkår som den anvendes på andre deler av Finland, med forbehold for følgende bestemmelser:*
>
> *a. Bestemmelsene i denne avtale skal ikke være til hinder for å anvende de bestemmelser som til enhver tid måtte være i kraft på Åland med hensyn til:*
>
> *i. begrensninger i retten for fysiske personer som ikke har «hembygdsrett» på Åland, og for juridiske personer til å erverve og eie fast eiendom på Åland uten tillatelse fra vedkommende myndigheter på øygruppen,*
>
> *ii. begrensninger i etableringsretten og retten til å yte tjenester for fysiske personer som ikke har «hembygdsrett» på Åland, og for juridiske personer, uten tillatelse fra vedkommende myndigheter på Åland.*
>
> *b. De rettigheter Ålands innbyggere har i Finland, berøres ikke av denne avtale.*
>
> *c. Myndighetene på Åland skal gi avtalepartenes fysiske og juridiske personer samme behandling.*

8 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/104/EF av 19. november 2008 om vikararbeid (EUT 2008 L 327, s. 9; norsk EØS-tillegg 2016 nr. 64 s. 138) («direktiv 2008/104» eller «direktivet») ble innlemmet i EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 149/2012 av 13. juli 2012 (EUT 2012 L 309, s. 34; norsk EØS-tillegg 2012 nr. 63, s. 39) og er

vist til i EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32k (Helse og sikkerhet på arbeidsplassen, arbeidsrett og lik behandling av menn og kvinner). Forfatningsrettslige krav angitt av Island og Liechtenstein ble oppfylt 4. mars 2013. Beslutningen trådte i kraft 1. mai 2013.

9 Avsnitt 12 i fortalen til direktiv 2008/104 lyder:

> *Ved dette direktiv opprettes en ramme for vern av vikarer, som ikke innebærer forskjellsbehandling, er åpen og står i rimelig forhold til formålet, samtidig som den respekterer mangfoldet i arbeidsmarkedene og i forholdet mellom partene i arbeidslivet.*

10 Direktiv 2008/104 artikkel 1, med overskriften «Virkeområde», lyder:

> *1. Dette direktiv får anvendelse på arbeidstakere som har en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold med et vikarbyrå, og som leies ut til brukerforetak for å arbeide midlertidig under deres tilsyn og ledelse.*
>
> *2. Dette direktiv får anvendelse på offentlige og private foretak som er vikarbyråer eller brukerforetak som driver økonomisk virksomhet, uansett om de driver med fortjeneste som formål.*
>
> *3. Medlemsstatene kan etter samråd med partene i arbeidslivet fastsette at dette direktiv ikke skal gjelde for arbeidsavtaler eller arbeidsforhold som er inngått innenfor rammen av et særskilt offentlig eller offentlig støttet program for yrkesrettet opplæring, integrering eller omskolering*

11 Direktiv 2008/104 artikkel 2, med overskriften «Formål», lyder:

> *Formålet med dette direktiv er å sikre vern av vikarer og å forbedre kvaliteten på vikararbeid ved å sikre at prinsippet om likebehandling, som fastsatt i artikkel 5, anvendes på vikarer og ved å anerkjenne vikarbyråer som arbeidsgivere, samtidig som det tas hensyn til behovet for å opprette egnede rammer for bruk av vikararbeid med sikte på å bidra effektivt til å skape arbeidsplasser og til å utvikle fleksible arbeidsformer.*

12 Direktiv 2008/104 artikkel 3, med overskriften «Definisjoner», lyder:

> *1. I dette direktiv menes med:*
>
> *a) «arbeidstaker» enhver person som i vedkommende medlemsstat er vernet som arbeidstaker etter nasjonal arbeidsrett,*
>
> *b) «vikarbyrå» enhver fysisk eller juridisk person som i samsvar med nasjonal lovgivning inngår arbeidsavtaler eller arbeidsforhold med arbeidstakere med sikte på å leie dem ut til brukerforetak for midlertidig arbeid under deres tilsyn og ledelse,*

c) «vikar» en arbeidstaker som har en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold med et vikarbyrå med sikte på å bli leid ut til et brukerforetak for å arbeide midlertidig under dets tilsyn og ledelse,

[…]

2. Dette direktiv berører ikke nasjonal lovgivning når det gjelder definisjonen av lønn, arbeidsavtale, arbeidsforhold eller arbeidstaker.

Medlemsstatene skal ikke unnta arbeidstakere, arbeidsavtaler eller arbeidsforhold fra dette direktivs virkeområde bare fordi det dreier seg om deltidsansatte arbeidstakere, midlertidig ansatte eller personer som har en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold med et vikarbyrå.

13 Direktiv 2008/104 artikkel 5, med overskriften «Prinsippet om likebehandling», lyder:

1. De grunnleggende arbeids- og ansettelsesvilkårene for vikarer skal så lenge oppdraget hos et brukerforetak varer, minst tilsvare de vilkår som ville gjelde dersom de hadde blitt ansatt direkte av vedkommende foretak for å utføre det samme arbeidet.

Ved anvendelse av første ledd skal brukerforetakets gjeldende regler for

a) vern av gravide og ammende kvinner, vern av barn og unge, og

b) likebehandling av menn og kvinner samt tiltak for å bekjempe forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase eller etnisk opprinnelse, religion eller tro, funksjonshemning, alder eller seksuell orientering,

overholdes som fastsatt i lover og forskrifter, tariffavtaler og/eller andre alminnelige bestemmelser.

2. Når det gjelder lønn, kan medlemsstatene etter samråd med partene i arbeidslivet fastsette at prinsippet i nr. 1 kan fravikes når vikarer som har en arbeidsavtale uten tidsbegrensning med vikarbyrået, fortsetter å motta lønn i tiden mellom to oppdrag.

3. Medlemsstatene kan etter samråd med partene i arbeidslivet gi disse, på passende nivå og i henhold til vilkårene fastsatt av medlemsstatene, mulighet til å opprettholde eller inngå tariffavtaler der det, idet det generelle vernet av vikarer respekteres, kan innføres ordninger med hensyn til vikarers arbeids- og ansettelsesvilkår som kan avvike fra vilkårene nevnt i nr. 1.

4. Forutsatt at vikarer er sikret et tilstrekkelig vern, kan medlemsstater der det ikke finnes noen lovbestemt framgangsmåte for å erklære tariffavtaler allmenngyldige eller noen lovbestemt framgangsmåte eller praksis for å la bestemmelser i tariffavtaler omfatte alle lignende foretak i en viss sektor eller

et visst geografisk område, etter samråd med partene i arbeidslivet på nasjonalt plan og på grunnlag av en avtale inngått mellom dem, innføre ordninger med hensyn til de grunnleggende arbeids- og ansettelsesvilkår som avviker fra prinsippet i nr. 1. Slike ordninger kan omfatte en frist for overholdelse av prinsippet om likebehandling.

Ordningene omhandlet i dette nummer skal være i samsvar med Fellesskapets regelverk og skal være tilstrekkelig presise og tilgjengelige til at vedkommende sektorer og foretak kan identifisere og overholde sine forpliktelser. Særlig skal medlemsstatene ved anvendelsen av artikkel 3 nr. 2 angi om yrkesbaserte trygdeordninger, herunder pensjonsordninger, syketrygdordninger eller ordninger for finansiell deltaking, inngår i de grunnleggende arbeids- og ansettelsesvilkårene nevnt i nr. 1. Slike ordninger skal heller ikke berøre avtaler på nasjonalt, regionalt eller lokalt plan eller på sektorplan som er minst like gunstige for arbeidstakerne.

5. Medlemsstatene skal treffe nødvendige tiltak i samsvar med nasjonal lovgivning og/eller praksis for å forebygge misbruk ved anvendelsen av denne artikkel, særlig for å forebygge flere oppdrag som følger etter hverandre og som har til formål å omgå bestemmelsene i dette direktiv. De skal underrette Kommisjonen om de tiltak som er truffet.

14 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/88/EF av 4. november 2003 om visse aspekt ved organisering av arbeidstida (EUT 2003 L 299, s. 9; norsk EØS-tillegg 2006 nr. 58 s. 78) («direktiv 2003/88») ble innlemmet i EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 45/2004 av 23. april 2004 (EUT 2004 L 277, s. 12; norsk EØS-tillegg 2004 nr. 43, s. 11) og er vist til i EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32h (Helse og sikkerhet på arbeidsplassen, arbeidsrett og lik behandling av menn og kvinner). Forfatningsrettslige krav angitt av Island ble oppfylt 14. juni 2005. Beslutningen trådte i kraft 1. august 2005.

15 Direktiv 2003/88 artikkel 1 nr. 3, med overskriften «Føremål og verkeområde», lyder:

3. Dette direktivet skal nyttast på alle sektorar innanfor offentleg og privat verksemd, i medhald av artikkel 2 i direktiv 89/391/EØF, utan at det rører ved artikkel 14, 17, 18 og 19 i dette direktivet.

Dette direktivet skal ikkje nyttast på sjøfolk slik det er definert i direktiv 1999/63/EF, utan at det rører ved artikkel 2 nr. 8 i dette direktivet.

16 Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2019/1152 av 20. juni 2019 om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår i Den europeiske union (EUT 2019 L 186, s. 105) («direktiv 2019/1152») ble innlemmet i EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 221/2024 av 23. september 2024 (EUT L 2024/3049 av 19.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/3049/oj; norsk EØS-tillegg 2024 nr. 92, s. 66). Forfatningsrettslige krav er angitt av Island, Liechtenstein og Norge, og beslutningen er ennå ikke trådt i kraft.

17 Direktiv 2019/1152 artikkel 1 nr. 8, med overskriften «Purpose, subject matter and scope», lyder:

> *8. Chapter II of this Directive applies to seafarers and sea fishermen without prejudice to Directives 2009/13/EC and Directive (EU) 2017/159, respectively. The obligations set out in points (m) and (o) of Article 4(2), and Articles 7, 9, 10 and 12 shall not apply to seafarers or sea fishermen.*

Nasjonal rett

18 Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. («arbeidsmiljøloven») § 14-12a første ledd gjennomfører direktiv 2008/104 artikkel 5 nr. 1 i norsk rett. Paragraf 14-12a første ledd, med overskriften «Likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved utleie fra bemanningsforetak», lyder:

> *(1) Bemanningsforetaket skal sørge for at utleid arbeidstaker minst sikres de vilkår som ville kommet til anvendelse dersom arbeidstaker hadde vært ansatt hos innleier for å utføre samme arbeid, når det gjelder:*
>
> *a. arbeidstidens lengde og plassering,*
>
> *b. overtidsarbeid,*
>
> *c. varighet og plassering av pauser og hvileperioder,*
>
> *d. nattarbeid,*
>
> *e. feriefritid, feriepenger, fridager og godtgjøring på slike dager, og*
>
> *f. lønn og utgiftsdekning.*

19 Arbeidsmiljøloven § 1-2, med overskriften «Hva loven omfatter», lyder i utdrag:

> *(1) Loven gjelder for virksomhet som sysselsetter arbeidstaker, med mindre annet er uttrykkelig fastsatt i loven.*
>
> *(2) Unntatt fra loven er:*
>
> *a. sjøfart, fangst og fiske, herunder bearbeiding av fangsten ombord i skip, men likevel slik at dykkeoperasjoner og losing er omfattet av loven*
>
> *b. militær luftfart som omfattes av luftfartsloven.*
>
> *Departementet kan gi forskrift om unntak fra loven for sivil luftfart og annen statsluftfart enn militær luftfart og om særregler for slik luftfart og om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner og om særregler og unntak for slike operasjoner.*

20 Arbeidsmiljøloven § 1-3, med overskriften «Virksomhet til havs», lyder:

> *(1) Loven gjelder for virksomhet i forbindelse med undersøkelse etter og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn, i indre norske farvann, norsk sjøterritorium og den norske del av kontinentalsokkelen.*
>
> *(2) Loven gjelder for virksomhet som nevnt i første ledd i området utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom dette følger av særskilt avtale med fremmed stat eller av folkeretten for øvrig.*
>
> *(3) Departementet kan gi forskrift om at virksomhet som nevnt i første og annet ledd skal unntas helt eller delvis fra loven. Departementet kan også gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomhet som nevnt i første ledd i områder utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom det foretas undersøkelser eller utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn fra en innretning registrert i norsk skipsregister, eller det gjennomføres bemannede undervannsoperasjoner fra en innretning eller et fartøy registrert i norsk skipsregister. Departementet kan også gi forskrift om at loven skal gjelde ved forflytning av innretning eller fartøy som nevnt.*
>
> *(4) I forskrift etter denne paragrafen kan det også fastsettes særregler.*

21 Forskrift 12. februar 2010 nr. 158 om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten og på enkelte landanlegg (rammeforskriften) § 4 tredje ledd lyder i utdrag:

> *Unntatt fra arbeidsmiljøloven og bestemmelser i denne forskriften som er fastsatt i medhold av arbeidsmiljøloven er*
>
> *[...]*
>
> *b. fartøy som utfører konstruksjons-, rørleggings- eller vedlikeholdsaktiviteter i petroleumsvirksomheten [...]*

22 For arbeidstakere ansatt om bord på norske skip gjelder lov 21. juni 2013 nr. 102 om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip (skipsarbeidsloven), jf. skipsarbeidsloven § 1-2 første ledd, med enkelte unntak i denne loven.

EU-rett

23 Traktaten om Den europeiske union («TEU») artikkel 52 lyder, i uoffisiell norsk oversettelse:

> *1. Traktatene skal gjelde for Kongeriket Belgia, Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Kongeriket Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Estland, Irland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Den*

franske republikk, Den italienske republikk, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Storhertugdømmet Luxembourg, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Kongeriket Nederland, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikk, Republikken Finland, Kongeriket Sverige og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland.

2. Traktatenes territoriale virkeområde er fastsatt i artikkel 355 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

24 Traktaten om Den europeiske unions virkemåte («TEUV») artikkel 355 lyder, i uoffisiell norsk oversettelse:

I tillegg til de bestemmelser i artikkel 52 i traktaten om Den europeiske union som gjelder traktatenes territoriale virkeområde, får følgende bestemmelser anvendelse:

1. Bestemmelsene i traktatene får anvendelse for Guadeloupe, Fransk Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Barthélemy, Saint-Martin, Asorene, Madeira og Kanariøyene i samsvar med artikkel 349.

2. De oversjøiske land og territorier som er oppført på listen i vedlegg II, skal omfattes av den særlige assosieringsordning fastlagt i fjerde del.

Traktatene skal ikke gjelde for de land og oversjøiske territorier som opprettholder særlige forbindelser med Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland, og som ikke er oppført på listen nevnt i første ledd.

3. Bestemmelsene i traktatene skal anvendes på de europeiske territorier hvis utenrikssaker ivaretas av en medlemsstat.

4. Bestemmelsene i traktatene skal gjelde for Åland i samsvar med protokoll 2 til akten om tiltredelsesvilkårene for Republikken Østerrike, Republikken Finland og Kongeriket Sverige.

5. Som unntak fra artikkel 52 i traktaten om Den europeiske union og nr. 1–4 i denne artikkel

a) skal traktatene ikke gjelde for Færøyene,

b) skal traktatene ikke gjelde for områdene Akrotiri og Dhekalia på Kypros, som er underlagt Det forente kongerikes overhøyhet, unntatt i det omfang som er nødvendig for å sikre gjennomføring av den ordning som er fastsatt i protokollen om de områder på Kypros som er underlagt Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irlands overhøyhet, som er vedlegg til akten om vilkårene for Den tsjekkiske republikks, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens,

Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikks tiltredelse til Den europeiske union, og i samsvar med vilkårene i nevnte protokoll,

c) skal bestemmelsene i traktatene få anvendelse for de britiske kanaløyer og øya Man bare i den utstrekning det er nødvendig for å sikre gjennomføringen av den ordning som er fastsatt for disse øyer i traktaten om de nye medlemsstaters tiltredelse til Det europeiske økonomiske fellesskap og Det europeiske atomenergifellesskap, undertegnet 22. januar 1972.

6. Det europeiske råd kan på initiativ fra vedkommende medlemsstat vedta en beslutning som endrer den status et dansk, fransk eller nederlandsk landområde eller territorium omhandlet i nr. 1 og 2 har overfor Unionen. Det europeiske råd skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Kommisjonen.

Folkerett

25 De forente nasjoners havrettskonvensjon ble undertegnet i Montego Bay (Jamaica) 10. desember 1982 og trådte i kraft 16. november 1994 («Havrettskonvensjonen»). Den europeiske union, dens medlemsstater, Island og Norge er parter i Havrettskonvensjonen.

26 Havrettskonvensjonen artikkel 77, med overskriften «Kyststatens rettigheter over kontinentalsokkelen», lyder:

1. Kyststaten utøver suverene rettigheter over kontinentalsokkelen for det formål å undersøke den og utnytte dens naturforekomster.

2. Rettighetene nevnt i nr. 1 er eksklusive i den forstand at ingen kan drive slik virksomhet uten kyststatens uttrykkelige samtykke, selv om kyststaten ikke undersøker kontinentalsokkelen eller utnytter dens naturforekomster.

3. Kyststatens rettigheter over kontinentalsokkelen er ikke betinget av en effektiv eller nominell okkupasjon, eller av noen uttrykkelig proklamasjon.

4. De naturforekomster som er omhandlet i denne del, omfatter mineralske og andre ikke-levende forekomster på havbunnen og i undergrunnen, samt levende organismer tilhørende sedentære arter, dvs. organismer som på det stadium da de kan utnyttes, enten er ubevegelige på eller under havbunnen eller ute av stand til å bevege seg uten å være i konstant fysisk kontakt med havbunnen eller undergrunnen.

27 Havrettskonvensjonen artikkel 80, med overskriften «Kunstige øyer, innretninger og anlegg på kontinentalsokkelen», lyder:

Artikkel 60 gjelder på tilsvarende måte for kunstige øyer, innretninger og anlegg på kontinentalsokkelen.

III FAKTUM OG SAKSGANG

28 Saga Subsea er et norsk bemanningsforetak med virksomhet som omfatter utleie av arbeidskraft til virksomheter på land, installasjoner offshore (dvs. petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen utenfor territorialgrensen) og til oppdrag på fartøy i offshorevirksomhet. Arbeidsutleien til offshoreinstallasjoner og fartøy i offshorerelatert virksomhet utgjør hoveddelen av utleievirksomheten. Saga Subsea er registrert som bemanningsforetak hos Arbeidstilsynet.

29 Akselsen ble ansatt i Saga Subsea i 2018 som «ROV (remotely operated vehicle) Supervisor Offshore». Granlund ble ansatt i 2019, først i redusert stilling, og fra 1. januar 2020 i 100 % stilling som «Rigger/Mekaniker». Saksøkerne er ikke lenger ansatt i Saga Subsea.

30 Saksøkerne hadde individuelle arbeidsavtaler med Saga Subsea. Saga Subsea har aldri vært part i eller sluttet seg til noen tariffavtaler. Det var heller ingen allmenngjorte tariffavtaler som regulerte saksøkernes ansettelsesforhold.

31 Saksøkerne var i de aktuelle periodene utleid til tre norske foretak for arbeid om bord på forskjellige norskregistrerte fartøyer. Saga Subsea har ikke bestridt at saksøkerne fikk mindre betalt enn innleieselskapenes egne ansatte, til tross for at de utførte samme arbeid.

32 Akselsen var utleid omtrent 90 prosent av sin arbeidstid til flerbruksfartøy i offshorevirksomhet, og 10 prosent til arbeid på offshoreinstallasjoner. Granlund var utleid omtrent 75–80 prosent av sin arbeidstid til flerbruksfartøy i offshorevirksomhet, og 20–25 prosent til arbeid på offshoreinstallasjoner og landbaserte anlegg.

33 Saken gjelder saksøkernes lønn for periodene de arbeidet på flerbruksfartøy. Den anmodende domstolen forklarer at med begrepet «flerbruksfartøy» menes fartøyer som brukes til å utføre forskjellige forsynings- og støttefunksjoner i forbindelse med leting etter og utvinning av undersjøiske petroleumsforekomster. Alt arbeid som saken gjelder, er utført på norsk kontinentalsokkel.

34 Partene i saken er uenige om virkeområdebestemmelsene i arbeidsmiljøloven og skipsarbeidsloven sammen med rammeforskriften kan forstås slik at arbeidsmiljøloven, enten hele loven eller bare § 14-12a, gjelder for arbeid på flerbruksfartøy.

35 Ifølge den anmodende domstolen er den foreliggende saken avgrenset til å gjelde ansatte i et norsk bemanningsforetak som er utleid til norske foretak for arbeid om bord på norskregistrerte flerbruksfartøyer i forbindelse med petroleumsvirksomhet på norsk kontinentalsokkel. Den anmodende domstolen anser det ikke som nødvendig for EFTA-domstolen å ta stilling til i hvilken utstrekning direktiv 2008/104 kan forplikte en EØS-

stat til å fastsette regler om likebehandling av utleid arbeidskraft om bord på andre skip som er registrert i eller på annen måte har tilknytning til vedkommende stat.

36 Saksøkerne krevde etterbetaling av lønn fra Saga Subsea i medhold av arbeidsmiljøloven § 14-12a første ledd bokstav f. Bestemmelsen fastsetter at et bemanningsforetak skal sørge for at utleide arbeidstakere sikres minst like gode lønnsvilkår som de ville hatt dersom de hadde vært ansatt hos innleier for å utføre samme arbeid.

37 Den 30. mai 2022 avsa Haugaland og Sunnhordaland tingrett dom, der Saga Subsea ble frifunnet. Saksøkerne anket til Gulating lagmannsrett, som avsa dom 6. februar 2024 der Saga Subsea ble dømt til å etterbetale 153 498 kroner i lønn til Akselsen og 442 627 kroner til Granlund. Lagmannsretten kom, i motsetning til tingretten, til at arbeidsmiljøloven, herunder § 14-12a, kom til anvendelse på saksøkernes arbeid på flerbruksfartøy.

38 Saga Subsea og saksøkerne anket til Høyesterett. Anken fra Saga Subsea gjaldt lagmannsrettens rettsanvendelse, og ble tillatt fremmet ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 3. mai 2024. Anken fra saksøkerne gjaldt lagmannsrettens vurdering av lønnskravenes størrelse, men denne anken ble ikke tillatt fremmet.

39 Muntlig forhandling ble avholdt i Høyesterett 3. og 4. desember 2024. Den 14. januar 2025 besluttet Høyesterett at det skulle innhentes en rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen.

40 På denne bakgrunn besluttet Høyesterett 11. april 2025 å anmode EFTA-domstolen om en rådgivende uttalelse. Anmodningen var datert 11. april 2025 og ble registrert ved EFTA-domstolen samme dag. Høyesterett har forelagt EFTA-domstolen følgende spørsmål:

> *Skal Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/104/EF av 19. november 2008 om vikararbeid (vikarbyrådirektivet) artikkel 5 tolkes slik at bestemmelsen gjelder for arbeidstakere, ansatt i et bemanningsforetak hjemmehørende i en EØS-stat i den perioden de er utleid til arbeid for foretak hjemmehørende i samme EØS-stat om bord på fartøy i forbindelse med petroleumsvirksomhet på vedkommende stats kontinentalsokkel?*

41 Det vises til de skriftlige innleggene som er offentliggjort på EFTA-domstolens hjemmeside for en mer utfyllende redegjørelse for argumentene og forslagene til svar som er fremsatt for EFTA-domstolen. Partenes argumenter nevnes eller drøftes i det følgende bare så langt det er nødvendig for EFTA-domstolens begrunnelse.

IV EFTA-DOMSTOLENS SVAR

Innledende bemerkninger

42 Den anmodende domstolen spør i hovedsak om direktiv 2008/104 artikkel 5 skal tolkes slik at bestemmelsen får anvendelse på ansatte i et bemanningsforetak som er hjemmehørende i Norge, i den perioden de er utleid til et brukerforetak som er hjemmehørende der, for arbeid om bord på et fartøy i forbindelse med petroleumsvirksomhet på norsk kontinentalsokkel.

43 For å besvare spørsmålet vil EFTA-domstolen vurdere både det personelle virkeområdet for direktiv 2008/104 og om EØS-avtalen kommer til anvendelse på petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel.

Personelt virkeområde for direktiv 2008/104

44 Direktiv 2008/104 artikkel 5 nr. 1 første ledd fastsetter at så lenge oppdraget for et brukerforetak varer, skal vikarers grunnleggende arbeids- og ansettelsesvilkår minst tilsvare de vilkårene som ville kommet til anvendelse dersom de hadde blitt ansatt direkte av vedkommende foretak for å utføre det samme arbeidet.

45 I sin anmodning forklarer den anmodende domstolen at det kan synes som den nasjonale lovgivningen som hovedsaken gjelder, bygger på en antakelse om at direktiv 2008/104 ikke får anvendelse på sjøfart, og særlig ikke på arbeid på flerbruksfartøy i petroleumsvirksomhet.

46 Det må derfor undersøkes om personer som utfører arbeid på flerbruksfartøyer, faller inn under virkeområdet til direktiv 2008/104.

47 Etter direktiv 2008/104 artikkel 1 nr. 1 får direktivet anvendelse på arbeidstakere som har en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold med et vikarbyrå, og som leies ut til brukerforetak for å arbeide midlertidig under deres tilsyn og ledelse. Videre fastsetter artikkel 1 nr. 2 at direktivet får anvendelse på offentlige og private foretak som er vikarbyråer eller brukerforetak som driver økonomisk virksomhet, uansett om de driver med fortjeneste som formål.

48 Direktivet artikkel 3 nr. 1 bokstav a definerer «arbeidstaker» som enhver person som i vedkommende EØS-stat er vernet som arbeidstaker etter nasjonal arbeidsrett. Artikkel 3 nr. 1 bokstav c definerer «vikar» som en arbeidstaker som har en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold med et vikarbyrå med sikte på å bli leid ut til et brukerforetak for å arbeide midlertidig under dets tilsyn og ledelse. Artikkel 3 nr. 2 fastsetter at direktivet ikke påvirker nasjonal lovgivning med hensyn til definisjonen av «arbeidstaker».

49 Det følger derfor av ordlyden i direktivet artikkel 3 nr. 1 bokstav a at begrepet «arbeidstaker» i direktivets forstand omfatter enhver person som utfører arbeid, og som er vernet på dette grunnlag i den berørte EØS-stat (sml. dom 17. november 2016 i *Betriebsrat der Ruhrlandklinik*, C-216/15, EU:C:2016:883, avsnitt 26).

50 Det fremste kjennetegnet ved et slikt arbeidsforhold er at en person i et visst tidsrom yter tjenester mot godtgjøring for og under ledelse av en annen person. Den rettslige betegnelsen etter nasjonal rett og formen på dette forholdet, samt karakteren av det rettslige forholdet mellom disse to personene, er ikke avgjørende i denne sammenhengen (se dom 20. november 2024 i *Margrét Rósa Kristjánsdóttir*, E-3/24, avsnitt 36 og rettspraksis vist til der, og sml. dommen i *Betriebsrat der Ruhrlandklinik*, C-216/15, sitert over, avsnitt 27 og rettspraksis vist til der).

51 Ut fra opplysningene i saksdokumentene er det ikke noe som tyder på at personer slik som saksøkerne faller utenfor begrepet «arbeidstaker» etter direktivet artikkel 3 nr. 1 bokstav a. Videre opplyste Saga Subsea, saksøkerne og den norske stat i rettsmøtet, som svar på et spørsmål fra EFTA-domstolen, at saksøkerne er vernet som arbeidstakere etter norsk rett. Tilsvarende synes det på grunnlag av opplysningene i anmodningen som at de øvrige vilkårene for anvendelse av direktivet er oppfylt i en situasjon som den hovedsaken gjelder.

52 I sine skriftlige innlegg og i rettsmøtet har imidlertid Saga Subsea og den norske stat gjort gjeldende at direktivet ikke får anvendelse på saksøkerne, med den begrunnelse at de er sjøfolk og at direktivet ikke får anvendelse på sjøfolk. Den norske stat anfører særlig at dersom lovgiver hadde ment at direktivet skulle få anvendelse på sjøfolk, ville dette ha fremgått uttrykkelig av direktivteksten. Den norske stat hevder videre at verneformålet som ligger til grunn for direktivet, ikke berettiger en annen tolkning, ettersom det må legges til grunn at lovgivers forutsetning har vært at verneformålene ivaretas av de rettsaktene som spesielt gjelder for sjøfolk etter EØS-retten.

53 Saksøkerne, ESA og Kommisjonen har derimot påpekt at direktivet ikke inneholder noen bestemmelse som eksplisitt unntar sjøfolk fra direktivets virkeområde.

54 Saksøkerne, ESA og Kommisjonen understreker videre at slike unntak finnes i annen arbeidslovgivning, for eksempel artikkel 1 nr. 3 i direktiv 2003/88 om visse aspekt ved organisering av arbeidstid eller artikkel 1 nr. 8 i direktiv 2019/1152 om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår i Den europeiske union. Fraværet av et eksplisitt unntak for sjøfolk indikerer derfor at direktiv 2008/104 får anvendelse på sjøfolk. De anfører særlig at dersom det var meningen at sjøfolk ikke skulle omfattes, eller bare delvis omfattes, ville et slikt unntak ha vært uttrykkelig fastsatt. Videre anfører de at det å unnta sjøfolk fra direktivets virkeområde vil undergrave direktivets formål og effektivitet.

55 Det følger av fast rettspraksis at tolkningen av en EØS-rettslig bestemmelse ikke bare må ta hensyn til bestemmelsens ordlyd, men også til dens kontekst og målsetningene og formålet som forfølges av rettsakten som bestemmelsen inngår i. Tilblivelseshistorien til en EØS-rettslig bestemmelse kan også avdekke elementer som er relevante ved tolkningen. Når en EØS-rettslig bestemmelse kan tolkes på flere måter, må dessuten den tolkningen som sikrer bestemmelsens effektivitet legges til grunn (se dom 7. mai 2025 i *TC og AA*, forente saker E-1/24 og E-7/24, avsnitt 92).

56 EFTA-domstolen påpeker at det ikke finnes noen bestemmelse i direktivet som eksplisitt unntar sjøfolk fra dets virkeområde. Som nevnt over får direktivet anvendelse

på enhver person som utfører arbeid, og som er vernet på dette grunnlag i den berørte EØS-staten. Videre er det fremste kjennetegnet ved et arbeidsforhold uavhengig av hvor arbeidet faktisk utføres. Personer som utfører arbeid på skip, omfattes følgelig av denne definisjonen. For at direktivet ikke skulle komme til anvendelse på sjøfolk, måtte det derfor ha inneholdt et særlig unntak, slik som i de rettsakter som Kommisjonen viser til, som uttrykkelig unntar sjøfolk fra sine virkeområder. Det vernet vikarer har etter direktiv 2008/104 utfyller og er ikke i strid med de rettsaktene som spesielt gjelder for sjøfolk etter EØS-retten.

57 En tolkning av direktivet som underforstått unntar sjøfolk fra virkeområdet, vil videre være i strid med formålet i artikkel 2, som er å sikre vern av vikarer og å forbedre kvaliteten på vikararbeid ved å sikre at prinsippet om likebehandling, som fastsatt i artikkel 5, anvendes på vikarer. Dette målet gjenspeiles også i avsnitt 12 i fortalen til direktivet, som fastsetter at direktivet oppretter en ramme for vern av vikarer, som ikke innebærer forskjellsbehandling, er åpen og står i rimelig forhold til formålet, samtidig som den respekterer mangfoldet i arbeidsmarkedene og i forholdet mellom partene i arbeidslivet.

58 Følgelig gir hverken direktivets ordlyd, kontekst eller formål støtte for en tolkning av direktivet som underforstått unntar sjøfolk fra dets virkeområde.

59 Det følger av dette at personer, slik som saksøkerne i hovedsaken, som utfører arbeid på flerbruksfartøy, faller inn under virkeområdet til direktiv 2008/104.

60 Den norske stat har i sitt skriftlige innlegg indikert at ettersom direktivet er gjennomført i nasjonal rett gjennom arbeidsmiljøloven og ikke gjennom skipsarbeidsloven, kan saksøkerne i hovedsaken ikke påberope seg vernet etter direktivet.

61 I denne sammenheng minner EFTA-domstolen om at det følger av EØS-avtalens formål at en nasjonal domstol som anvender nasjonal rett, er forpliktet til å tolke nasjonal rett innenfor sin kompetanse i samsvar med EØS-retten. EFTA-domstolen har derfor konsekvent lagt til grunn at nasjonale domstoler så langt som mulig må anvende tolkningsmetoder som er anerkjent i nasjonal rett, i lys av det berørte direktivets ordlyd og formål for å oppnå det resultatet direktivet søker, og legge til grunn den tolkningen av de nasjonale reglene som er mest i samsvar med dette formålet (se dom 15. juli 2021 i *Liti-Link AG*, E-14/20, avsnitt 75 og rettspraksis vist til der og dom 17. oktober 2014 i *LBI hf.*, E-28/13, avsnitt 42 og 45 og rettspraksis vist til der).

Anvendelse av EØS-avtalen på petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel

62 Den anmodende domstolen ønsker også veiledning med hensyn til om EØS-retten kan komme til anvendelse i forbindelse med petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel. Det må derfor undersøkes om slik økonomisk virksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel faller inn under EØS-avtalens virkeområde.

63 Den norske stat, med støtte fra Saga Subsea, har anført at EØS-avtalen artikkel 126 må forstås slik at den er til hinder for at EØS-retten får anvendelse på norsk kontinentalsokkel. Den hevder at begrepet «territorium» i EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1 må tolkes slik at det utelukkende viser til landterritoriet, indre farvann og territorialfarvannet, samt luftrommet over. I denne sammenhengen gjør den norske stat gjeldende at EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1 setter en streng geografisk grense for EØS-rettens virkeområde, og at EFTA-domstolens rettspraksis om EØS-rettens ekstraterritorielle anvendelse, som følger av dens dom 16. juli 2020 i *Scanteam*, E-8/19, er feilaktig og bør revurderes. Samtidig gjør den norske stat gjeldende at avtalepartene har adgang til å innta rettsakter i EØS-avtalen som fastsetter at disse rettsaktene får anvendelse ut over det geografiske virkeområde som er fastsatt i EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1.

64 Den norske stat gjør videre gjeldende at EØS-avtalen artikkel 126 er annerledes formulert med hensyn til EUs medlemsstater, idet den ikke viser til selve statenes territorier, men til de territoriene som EU-traktatene får anvendelse på. Den norske stat viser særlig til at ordlyden i TEU artikkel 52 nr. 1 er forskjellig fra ordlyden i EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1, og bemerker at det ikke er noen henvisning til EU-medlemsstatenes «territorier» ettersom TEU artikkel 52 nr. 1 bare viser til deres offisielle navn. Den norske stat gjør følgelig gjeldende at EØS-avtalens geografiske virkeområde som fastsatt i EØS-avtalen artikkel 126, er forskjellig formulert for EFTA-statene og for EU og EUs medlemsstater.

65 I hovedsak anfører den norske stat at EØS-avtalens geografiske virkeområde er forskjellig for EU og EUs medlemsstater på den ene siden og for EFTA-statene på den andre. I lys av rettspraksis fra Den europeiske unions domstol («EU-domstolen») om EU-rettens anvendelse på kontinentalsokkelen til EUs medlemsstater, gjør den norske stat gjeldende at EØS-retten får anvendelse på kontinentalsokkelen til EUs medlemsstater, men at den ikke får anvendelse på kontinentalsokkelen til EFTA-statene.

66 Saksøkerne, ESA og Kommisjonen har på den annen side anført at det ikke bare følger av ordlyden i selve bestemmelsen, men også av kontekstuelle, historiske og teleologiske forhold, at ordet «territorier» i EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1 ikke kan bety noe annet for EUs medlemsstater enn for EFTA-statene.

67 Videre har saksøkerne, ESA og Kommisjonen anført at det ville være klart uforenlig med den samlede balansen av rettigheter og forpliktelser etter EØS-avtalen, samt likeverdigheten mellom avtalepartene, dersom EØS-avtalen bare skulle få anvendelse på kontinentalsokkelen til EUs medlemsstater, men ikke på kontinentalsokkelen til EFTA-statene. Dette ville medføre at Norge fikk en urettferdig konkurransefordel, ettersom landet ville ha tilgang til det indre marked for noen aktiviteter, men dra fordel av en særordning når disse aktivitetene utføres på kontinentalsokkelen.

68 EFTA-domstolen bemerker innledningsvis at spørsmålet om EØS-avtalen kommer til anvendelse på kontinentalsokkelen i situasjoner som dem hovedsaken gjelder, er et EØS-rettslig spørsmål som må besvares i lys av EØS-avtalens tekst og dens formål og

kontekst. Denne tolkningen foretas på grunnlag av de tolkningsmetodene som EFTA-domstolen og EU-domstolen anvender ved tolkningen av EØS-retten.

69 Det grunnleggende formålet med EØS-avtalen, som fastsatt i EØS-avtalen artikkel 1 nr. 1, er å fremme en vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene, med like konkurransevilkår og overholdelse av de samme reglene, med sikte på å opprette et ensartet europeisk økonomisk samarbeidsområde (se dom 5. juni 2025 i *Dartride*, E-25/24, avsnitt 28 og rettspraksis vist til der).

70 EØS-avtalen artikkel 1 nr. 2 fastsetter at for å nå målene satt i EØS-avtalen artikkel 1 nr. 1, skal EØS-avtalen innebære fritt varebytte og fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital, opprettelse av et system som sikrer at konkurransen ikke vris, og at reglene overholdes på samme måte, samt et nært samarbeid på visse andre områder.

71 Følgelig er et av hovedmålene med EØS-avtalen å gjennomføre størst mulig bevegelsesfrihet for varer, personer, tjenester og kapital i hele Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, slik at det indre markedet som er opprettet i Den europeiske union, utvides til å omfatte EFTA-statene (se dom 14. november 2017 i *ESA* mot *Island*, forente saker E-2/17 og E-3/17, avsnitt 59 og rettspraksis vist til der, og sml. dom 2. april 2020 i *Ruska Federacija*, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, avsnitt 50 og rettspraksis vist til der).

72 Disse overordnede og grunnleggende målene med EØS-avtalen fremgår også av fortalen til EØS-avtalen. Som det følger av fjerde og femtende avsnitt i fortalen til EØS-avtalen, er avtalepartenes mål å opprette et dynamisk og ensartet europeisk økonomisk samarbeidsområde som er grunnlagt på felles regler og like konkurransevilkår som er oppnådd på grunnlag av likhet og gjensidighet og en samlet balanse av fordeler, rettigheter og forpliktelser for avtalepartene, samt å oppnå likebehandling av enkeltpersoner og økonomiske aktører når det gjelder de fire friheter og konkurransevilkårene.

73 I denne sammenhengen minner EFTA-domstolen om at EØS-avtalen i andre avsnitt i fortalen bekrefter de særlige forbindelser mellom Den europeiske union, EUs medlemsstater og EFTA-statene, som har sitt grunnlag i nærhet, tradisjonelle felles verdier og europeisk identitet. Det er i lys av disse særlige forbindelsene at et av EØS-avtalens hovedmål må forstås, nemlig å gjennomføre den størst mulige gjennomføring av fritt varebytte og fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital i hele EØS-området, slik at det indre marked som er opprettet i Den europeiske union, utvides til å omfatte EFTA-statene (se dommen i *TC og AA*, forente saker E-1/24 og E-7/24, sitert over, avsnitt 49 og rettspraksis vist til der).

74 Målet om å opprette et ensartet europeisk økonomisk samarbeidsområde med størst mulig fri bevegelighet mellom avtalepartene, som angitt i EØS-avtalen artikkel 2 bokstav b og c, innebærer at EØS-avtalen i prinsippet må få anvendelse når avtalepartene utøver jurisdiksjon innenfor EØS-avtalens saklige virkeområde.

75 EØS-avtalen artikkel 3 fastsetter at avtalepartene skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelsene som følger av EØS-avtalen, uten noen geografiske begrensninger.

76 Videre kan EØS-retten komme til anvendelse også i situasjoner som oppstår i tredjeland, forutsatt at det foreligger en tilstrekkelig nær tilknytning til EØS (se dommen i *Scanteam*, E-8/19, sitert over, avsnitt 68, og sml. dom 30. april 1996 i *Boukhalfa*, C-214/94, EU:C:1996:174, avsnitt 15 og rettspraksis vist til der).

77 I motsetning til situasjonen i *Scanteam*, E-8/19, sitert over, hvor det var nødvendig å vurdere om det forelå en tilstrekkelig nær tilknytning til EØS i forbindelse med offentlige anskaffelser foretatt av en EFTA-stats utenriksstasjon i et tredjeland, gjelder den foreliggende saken petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel, der vedkommende stat har eksklusive suverene rettigheter.

78 Direktivets virkeområde er ikke underlagt noen bestemte geografiske begrensninger. Følgelig må direktivet få anvendelse på samme område som EØS-avtalen (se dommen i *Scanteam*, E-8/19, sitert over, avsnitt 65).

79 Under henvisning til EU-domstolens dom 17. januar 2012 i *Salemink*, C-347/10, EU:C:2012:17, avsnitt 32, minner EFTA-domstolen om Den internasjonale domstolens dom 20. februar 1969 (de såkalte North Sea Continental Shelf-sakene, *I.C.J. Reports*, 1969, s. 3, avsnitt 19). I denne saken måtte Den internasjonale domstolen ta stilling til kyststatens rettigheter til det området av kontinentalsokkelen som utgjorde en naturlig forlengelse av dens landterritorium under havet. Den slo fast at slike rettigheter eksisterer *ipso facto* og *ab initio* i kraft av statens suverenitet over landområdene og i forlengelsen av denne suvereniteten i form av utøvelsen av suverene rettigheter til å utforske havbunnen og utnytte dens naturforekomster.

80 Nå følger det av Havrettskonvensjonen artikkel 77 at kyststaten utøver suverene rettigheter over kontinentalsokkelen for det formål å utforske den og utnytte dens naturforekomster. Disse rettighetene er eksklusive i den forstand at dersom kyststaten ikke utforsker kontinentalsokkelen eller utnytter dens naturforekomster, kan ingen drive slik virksomhet uten kyststatens uttrykkelige samtykke (sml. dommen i *Salemink*, C-347/10, sitert over, avsnitt 33).

81 Etter Havrettskonvensjonen artikkel 80, sammenholdt med artikkel 60, har kyststaten eksklusive rettigheter til å anlegge kunstige øyer, innretninger og anlegg på kontinentalsokkelen, til å gi tillatelse til slike og til å regulere oppføringen, driften og bruken av dem. Kyststaten har eksklusiv jurisdiksjon over slike kunstige øyer, innretninger og anlegg (sml. dommen i *Salemink*, C-347/10, sitert over, avsnitt 34).

82 Ettersom en EØS-stat har suverenitet – riktignok funksjonell og begrenset – over den tilgrensende kontinentalsokkelen, skal derfor arbeid som utføres på faste eller flytende innretninger eller skip som befinner seg på kontinentalsokkelen i forbindelse med leting etter og/eller utnyttelse av naturforekomster, anses som arbeid utført på vedkommende stats territorium ved anvendelsen av EØS-retten (sml., om dette, dommen i *Salemink*,

C-347/10, sitert over, avsnitt 35 og rettspraksis vist til der, og dom 19. mars 2015 i *Kik*, C-266/13, C-266/13, EU:C:2015:188, avsnitt 40 og 41).

83 En EØS-stat som utnytter de økonomiske rettighetene til å lete etter og/eller utnytte naturforekomster på den delen av kontinentalsokkelen som grenser til den, kan ikke undra seg anvendelsen av EØS-rettslige bestemmelser som er utformet for å sikre vern av vikarer i situasjoner som dem hovedsaken gjelder (sml. dommen i *Salemink*, C-347/10, sitert over, avsnitt 36).

84 Følgelig faller utøvelsen av en virksomhet som finner sted på en kontinentalsokkel som er underlagt kyststatens eksklusive rettigheter, inn under EØS-avtalens virkeområde, med mindre tolkningen av EØS-avtalen artikkel 126 fører til et annet resultat, et spørsmål som EFTA-domstolen nå vil se nærmere på.

85 Når det gjelder ordlyden i EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1, bemerker EFTA-domstolen at noen av de offisielle språkversjonene bruker den eksakt samme ordlyden i forbindelse med henvisningen til EU og EUs medlemsstater og i forbindelse med henvisningen til EFTA-statene. For eksempel angir de engelske, franske og spanske versjonene henholdsvis at EØS-avtalen skal anvendes «*to the territories*»/«*aux territoires*»/«*a los territorios*» der traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske felleskap anvendes på de vilkårene som er fastsatt i nevnte traktat, og «*to the territories*»/«*aux territoires*»/«*a los territorios*» til Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge.

86 Til forskjell bruker noen versjoner en flertallsform i forbindelse med henvisningen til EU og EUs medlemsstater og en entallsform i forbindelse med henvisningen til EFTA-statene. For eksempel angir de norske og danske versjonene henholdsvis at EØS-avtalen skal anvendes på de «*territorier*»/«*områder*» der traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske felleskap anvendes på de vilkårene som er fastsatt i nevnte traktat, og på Islands, Fyrstedømmet Liechtensteins og Kongeriket Norges «*territorium*»/«*område*».

87 Videre bruker noen versjoner forskjellige ord i forbindelse med henvisningen til EU og EUs medlemsstater og i forbindelse med henvisningen til EFTA-statene. For eksempel angir de tyske og islandske versjonene henholdsvis at EØS-avtalen skal anvendes «*für die Gebiete*»/«*svæð[i]*» der traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske felleskap anvendes på de vilkårene som er fastsatt i nevnte traktat, og «*für die Hoheitsgebiete*»/«*yfirráðasvæð[i]*» til Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge.

88 Det følger av fast rettspraksis at i tilfelle av uoverensstemmelse mellom språkversjonene av en rettsakt, må en bestemmelse tolkes med henvisning til formålet og det generelle systemet som den inngår i (se dom 5. desember 2024 i *K* mot *Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten*, E-15/23, avsnitt 86 og rettspraksis vist til der).

89 Den norske stat gjør gjeldende at begrepet «territorium» har en bestemt betydning i folkeretten, og at denne betydningen må gis full virkning i EØS-avtalen artikkel 126 nr.

1, med den konsekvens at EØS-avtalen er underlagt en streng geografisk begrensning. I en EØS-rettslig sammenheng er det imidlertid ikke nødvendig å vurdere hvordan «territorium» tolkes i folkeretten. EFTA-domstolen minner om at EØS-avtalens virkeområde og formål går ut over det som er vanlig for en folkerettslig avtale. Anvendelsen av EØS-retten på petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel er et EØS-rettslig spørsmål som må avgjøres som sådant innenfor EØS-avtalens kontekst og ramme (se dom 10. desember 1998 i *Sveinbjörnsdóttir*, E-9/97, avsnitt 59).

90 EFTA-domstolen bemerker videre at et ulikt geografisk virkeområde for EU og EUs medlemsstater på den ene siden og for EFTA-statene på den annen under EØS-avtalen vil være grunnleggende i strid med den likheten, gjensidigheten og samlede balansen av fordeler, rettigheter og forpliktelser for avtalepartene som er fastsatt i fjerde avsnitt i fortalen til EØS-avtalen. Et slikt avvikende geografisk virkeområde, der noen av avtalepartene pålegges andre forpliktelser, og som avviker fra prinsippet om likhet og gjensidighet, ville måtte være solid forankret i EØS-avtalens tekst. Det er ikke er grunnlag for en slik tolkning av avtalens virkeområde.

91 Som saksøkerne, ESA og Kommisjonen har påpekt, er EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1 en standardisert bestemmelse basert på en mal som EU har brukt i en rekke frihandelsavtaler siden begynnelsen av 1970-tallet. EFTA-domstolen påpeker, som også Kommisjonen bemerket i rettsmøtet, at henvisningen til territorier som omfattes av EØS-avtalen artikkel 126, ble fra EUs side innført for å sikre anvendelsen av de territorielle begrensningene som er uttrykkelig fastsatt i EU-traktatene med hensyn til geografiske områder slik som de oversjøiske territoriene som omfattes av TEUV artikkel 349, overfor de øvrige avtalepartene.

92 EØS-avtalen artikkel 126 var følgelig ikke ment å avgrense EØS-avtalen til visse havområder. De tilsvarende funksjonene til EØS-avtalen artikkel 126 og TEUV artikkel 355 fremgår videre tydelig blant annet av at både EØS-avtalen artikkel 126 nr. 2 og TEUV artikkel 355 nr. 4 angir at bestemmelsene gjelder for Åland.

93 Dersom formålet med EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1 hadde vært å utelukke at EØS-avtalen skulle gjelde for EFTA-statenes kontinentalsokkel, ville dette ha kommet klart til uttrykk i teksten.

94 I denne forbindelse bemerker EFTA-domstolen at EØS-avtalen inneholder særlige tilpasninger for EFTA-statene på visse områder, slik som de sektorvise tilpasningene som gjelder for Liechtenstein som angitt i vedlegg VIII til EØS-avtalen, samt unntakene for Island og Norge knyttet til fiskeri og fiske som angitt i henholdsvis nr. 9 og 10 i samme vedlegg. I disse tilfellene er slike særlige tilpasninger klart angitt i EØS-avtalens tekst.

95 Videre er dommen 25. februar 2005 i *Pedicel*, E-4/04, avsnitt 39, i motsetning til hva den norske stat hevder, ikke uforenlig med konklusjonen om at EØS-avtalen får anvendelse på petroleumsvirksomhet på en EFTA-stats kontinentalsokkel. Den dommen gjaldt tolkningen av EØS-avtalen artikkel 8 nr. 3, hvis ordlyd klart viser at

EØS-avtalen har et annet virkeområde enn EU-traktatene når det gjelder EØS-avtalens dekning av landbruks- og fiskeriprodukter.

96 Det følger av dette at EØS-avtalen artikkel 126 nr. 1 ikke unntar petroleumsvirksomhet på en EØS-stats kontinentalsokkel fra EØS-avtalens virkeområde.

97 I lys av det ovenstående må svaret på det forelagte spørsmålet bli at direktiv 2008/104 artikkel 5 må tolkes slik at bestemmelsen gjelder for ansatte i et bemanningsforetak hjemmehørende i en EØS-stat i den perioden de er utleid til arbeid for et brukerforetak hjemmehørende i samme EØS-stat om bord på fartøy i forbindelse med petroleumsvirksomhet på vedkommende EØS-stats kontinentalsokkel

V SAKSOMKOSTNINGER

98 Ettersom foreleggelsen for EFTA-domstolen utgjør et ledd i behandlingen av saken som står for den nasjonale domstolen, ligger det til denne domstolen å ta en eventuell avgjørelse om saksomkostninger for partene. Omkostninger som er påløpt i forbindelse med inngivelsen av innlegg for EFTA-domstolen, annet enn partenes omkostninger, kan ikke kreves dekket.

På dette grunnlag avgir

EFTA-DOMSTOLEN

som svar på spørsmålet forelagt den av Norges Høyesterett, følgende rådgivende uttalelse:

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/104/EF av 19. november 2008 om vikararbeid artikkel 5 må tolkes slik at bestemmelsen gjelder for arbeidstakere, ansatt i et bemanningsforetak hjemmehørende i en EØS-stat i den perioden de er utleid til arbeid for et brukerforetak hjemmehørende i samme EØS-stat om bord på fartøy i forbindelse med petroleumsvirksomhet på vedkommende stats kontinentalsokkel.

Páll Hreinsson Bernd Hammermann Michael Reiertsen

Avsagt i åpen rett i Luxembourg, 19. februar 2026.

Ólafur Jóhannes Einarsson
Justissekretær

Páll Hreinsson
President